

2015. áprilisi mérnök évfordulók, emléknapok

2. – 30 éve a budavári palotában látogatható a Széchényi Könyvtár

A Nemzeti Múzeum épületéből átköltözve, 1985-ben e napon a budavári palotában megnyílt az Országos Széchényi Könyvtár.

4. – 40 éves a 0. km-t ábrázoló budai térplasztika

1975-ben e napon, Budapesten a Lánchíd budai hídfőjénél, a Clark Ádám téren, a sikló előtti parkban felállították az országos főútvonalak kiindulópontját jelző, 0. km-t ábrázoló budai térplasztikát, Borsos Miklós alkotását.

4. – 120 éve született Retezán Árpád mérnök

Bécsben született Retezán Árpád (1895-1974) vegyészmérnök. Kezdetben tanársegéd, 1931-től a dorogi szén és kátrányfeldolgozó üzemben dolgozott, majd 1932 évtől az újonnan létesített Péti Nitrogénművekbe került, itt a kutató laboratórium vezetője, később vezérigazgató h. megbízatást kapott. A II. világháború után a Tőzegkutató Intézet majd a NEVIKI a munkahelye. 1954-től a Veszprémi Vegyipari Egyetem adjunktusa és 1957 évtől tanszékvezető docense. Közreműködött a bauxitcement-gyártás kidolgozásában. Foglalkozott a barnaszemek huminanyag-tartalmának szerkezeti felderítésével. Jelentősek a tőzeg hasznosításával foglalkozó kutatásai.

4. – 90 éves a Nemzetközi Távközlési Unió

1925-ben e napon megalakult az ITU (International Telecommunication Union), a Nemzetközi Távközlési Unió, melynek szakmai elődje az 1865. május 17-én létrejött Nemzetközi Távíró Egyesület (International Telegraph Union) volt. Az ITU 1947. október 15-én az ENSZ egyik szakosított intézményévé vált, központját 1948-ban Genfben helyezték át.

7. – 220 éve a hossz mérték alapegysége a méter

1795-ben e napon a francia nemzeti konvent úgy döntött, hogy a hossz mértékek alapegységének a párizsi csillagvizsgálón keresztülhaladó meridián (a Föld északi és déli pólusát összekötő hosszúsági kör) negyedének tízmilliomod részét, a métert tekinti. Ezt megelőzően tájként és országoként más-más hossz- és területmértékeket, úrmértékeket használtak.

12. – Űrhajózás napja

Annak emlékére, hogy 1961-ben e napon Föld körüli pályára bocsátották a világ első embert szállító űrhajóját, fedélzetén Jurij A. Gagarinnal. A Vosztok-1 űrhajó 89 perc alatt kerülte meg a Földet egy nyújtott ellipszis-pályán.

15. – 220 éve született Győry Sándor mérnök

Tarjánban született Győry Sándor (1795-1870) mérnök, matematikus, műszaki író. Az 1820-as évek második felében a Huszár Mátyás vezetésével folyó Dunafelmérésnél dolgozott. Innen került az építészeti igazgatóságra, melynek igazgatója lett. Mikor 1832-ben az MTA tagjává választotta, lemondott állásáról, hogy kizárólag a matematikai és műszaki tudományoknak szentelhesse idejét. Igen sok matematikai, műszaki és művelődéspolitikai tárgyú tanulmánya jelent meg. 1860-1865-ig szerkesztette az Akadémiai

Értesítőt. Közgazdasági, műszaki, közlekedésügyi, zeneelméleti cikkei főként a Tudományos Gyűjteményben és a Tudománytárban jelentek meg.

18. – Nemzetközi műemléki nap, műemlékvédelmi világnap

Az oktatással, kultúrával, tudománnyal és kommunikációval foglalkozó világszervezet (UNESCO) Nemzetközi Műemlékvédelmi Szervezetének (ICOMOS) javaslatára 1984-ben nyilvánították e napot műemléki nappá, közismert nevén műemlékvédelmi világnappá. Világszerte különböző rendezvényeken hívják fel a figyelmet a műemlékekre, különösen azokra, amelyeket feltétlenül meg kell menteni.

18. – 90 éve nyílt az első BNV

1925-ben e napon nyílt az első Budapesti Nemzetközi Vásár (BNV). A vásár „öse” az 1906-ban a Vigadó egyik helyiségében megrendezett *Márciusi Vásár* volt, amely a hazai termékek vásárlását és fogyasztását szorgalmazó „Tulipán Mozgalom” kezdeményezésére jött létre és lényegében árumintavásár volt. 1907-től a városligeti Iparcsarnokban rendezték meg, mint *Tavaszi Vásárt*. 1912-től a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara vette át a rendezést, 1918-tól pedig a vásár nemzetközi jellegű lett és neve *Keleti Vásár*-ra változott. 1925-től kapta meg ettől kezdve végleges nevét, a *Budapesti Nemzetközi Vásárt*.

18. – 90 éves Nemzetközi Rádióamatőr Szövetség

1925. április 18-án megalakult a Nemzetközi Rádióamatőr Szövetség. Kiadták az amatőrök számára az első hívőjeleket: az első két betű a földrészt, ill. az országot jelentette, pl. Magyarország első hívőjele EW volt. Bővebb információ: www.mrasz.hu

22. – Föld napja

A Föld Napja elnevezésű világméretű környezetvédelmi akciónap – társadalmi kezdeményezésként – 1970-ben indult el az USA-ból. Magyarországon 1990 óta a szervezők aktuális akciókkal felhívják a figyelmet a környezet védelmének fontosságára.

23. – Könyv és a szerzői jog világnapja

1995-ben, az ENSZ oktatással, kultúrával, tudománnyal és kommunikációval foglalkozó világszervezete (UNESCO) a könyv napjává nyilvánította április 23-át, - William Shakespeare születésnapját - azzal a kiegészítéssel, hogy az egyben a szerzői jog világnapja is legyen, különös tekintettel az Internet elterjedésére.

25. – 120 éve született Rados Jenő építész

E napon született Rados Jenő (1895-1992) Ybl- és Állami díjas építész, építészet-történész, egyetemi oktató és szakíró. Műemlék-helyreállítási munkái közül kiemelkedik a volt pénzügyminiszteri palota romjainak műemlékkörnyezetbe hangolt helyreállítása, a fertődi Esterházy-kastély, a csákvári Esterházy-kastély és a ráckevei Savoyai-kastély. Kiemelkedő értékű munkájának számított a magyar városok városképi vizsgálata, mely irányításával, részben személyes közreműködésével készült.

25. – 40 éve döntöttek a magyar atomerőmű építéséről

1975-ben e napon végleges gazdaságpolitikai döntés született, hogy Magyarországon 4 db 400 MW teljesítményű atomerőmű fog épülni. Közel hat hónap elteltével, 1975. október 3-án 15 órakor megtörtént a paksi atomerőmű alapítólevelének aláírása, majd az alapköv letétele.

26. – Szellemi tulajdon világnapja

2001-ben az Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) április 26-át, saját születésnapját nyilvánította a „szellemi tulajdon világnapjává” az annak oltalmára létrehozott ENSZ-szervezet.

28. – Dolgozók emléknapja

Minden évben e napon a szakszervezetek azokra a dolgozókra emlékeznek, akik munkájuk következtében veszítették életüket, váltak sérültté vagy betegedtek meg. E nap arra is alkalom, hogy hangsúlyozzuk: a munkahelyi balesetek és foglalkozási megbetegedések zöme megelőzhető, és küzdjünk a munkahelyi biztonság javításáért. Ezért a mottó: "Emlékezz a holtakra és harcolj az élőkért!".

29. – 120 éve született Nemes Tihamér mérnök

Budapesten született Nemes Tihamér (1895-1960) gépészmérnök, feltaláló. 1921-ben a Telefon Hírmondónál, 1929-től a Postakísérleti Állomáson, 1950-ben a Távközlési Kutató Intézetben, 1952-ben a Beloianisz Híradástechnikai Gyárban dolgozott. 1953-ban a Postakísérleti Állomáson részt vett az első magyar televíziós kép- és hangadó berendezés létrehozásában. Ennek keretében dolgozta ki a 625 soros "flying-spot" filmközvetítő egységet saját találmányú kettős optikai rendszerrel. Ezután a Magyar Televíziónál dolgozott 1957-ig. Sokoldalú munkásságot fejtett ki: hőtechnikai területen első találmánya a hőszivattyú volt. Legjelentősebb alkotásai az elektronika és kibernetika területére esnek. 1930-ban szabadalmaztatta elektronikus ("éter-") orgonáját, melynek egy oktávját el is készítette. Színes televíziós rendszerekkel már a 30-as évek közepén foglalkozott. 1935-ben feltalált egy beszédírógépet, 1944-ben járógépet. 1949-ben megjelent tanulmányában az elektronikus számítógépek elve alapján a kétlépéses sakkfeladványok mechanikus megfejtését tárgyalta és gépének rajzát közülte. Kidolgozott egy logikai gépet, amellyel különböző ok- és okozati kapcsolatok automatikusan felismerhetők.

Felhasznált irodalom:

- Évfordulóink a műszaki és természettudományokban 1994. és 1999. – MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága
- História – Tudósnapár - Természettudósokhoz kapcsolódó évfordulók - <http://tudosnapar.kfki.hu/historia/>
- Mérnökök évfordulói 2015-ben – Magyar Mérnöki Kamara (www.mmk.hu) Történeti Bizottsága
- Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig – 1997. – BETTER – MTESZ – OMIKK
- Magyar Életrajzi Lexikon – 1967. – Akadémiai Kiadó
- Egyéb életrajzi források

Készítette: Sipos László